

Türkiye'nin siyasal hayatında nisbi bir durgunluk hüküm sürerken, Ege sorunu yüzünden bir Türk - Yunan savaşı çıkabileceği söylentileri duyulmaya başlandı.

Sosyalistlerin hangi gerekçeyle olursa olsun iki ülke halklarının karşı karşıya getirilmesine, hele savaştırılmalarına kesinlikle karşı çıkmaları yapıları gereğidir.

Fakat bu temel ilkeye rağmen, bir kısım «sosyalist»lerin şu ya da bu gerekçeyle böyle bir savaşı onaylar, destekler bir tavır takındıklarının tarihte örnekleri var. Bu «sosyalist»lerin kendi tavırlarını haklı göstermek için kullandıkları başlıca tema da «kendi ülkelerinin haklı olduğu ya da mağdur duruma düşürüldüğü» biçiminde olmuştur.

Bugün en azından Türkiye'de ve bu sorunda, bu tip gerekçelere raslamadığımızı söyleyebiliriz. Ama bu bize yukarıdaki gerekçeleri üretebilen mantığın, anlayışın ortadan kalktığını düşündürmemelidir.

Yukarıdaki gerekçeler zamanında inandırıcı gelebilirdiyse bunun nedeni burjuva ideolojisinin bazı temel varsayımlarının kesin bir eleştirisi, teşhiri yapılmadığı için, şu ya da bu örtüler altında sosyalist anlayış alanı içinde barınabilmesindedir. Bu temel varsayımlar ülke, ulus gibi kavramlara dayanır ve bunlardan «ulusal çıkar», «ulusun yüksek çıkarları» gibi sloganlar türetilebilir.

Yerleşik burjuva ideolojisinin bu temel varsayımlarının yarattığı yanılsamalar ile burjuvazi, kendi sınıf çıkarını tüm topluma «ulusun —veya ülkenin— yüksek çıkarı» olarak benimsetebilir ve genellikle de başarır bunu.

Bunun sonucu olarak «ulusun yüksek çıkarları»nın ifadesi olan milliyetçilik —sonu savaşılar varmasa bile— ülke halkları arasında, onları ayıran ve birbirine düşman eden duvarlar çeker.

Oysa özellikle kapitalizmin emperyalizm aşamasına ulaşmasından bu yana burjuvazinin ideolojisi milliyetçilikten çok kozmopolitizmle uyarlıdır. Sermayenin doğal eğilimi olan uluslararasılaşma ancak böyle bir niteliği gerektirir.

Bu, özellikle yaşadığımız dönemde artık temel bir gerçektir. Ama bu burjuvazi açısından «milliyetçilik»in tamamen elverişsiz hale geldiğini, kullanılmadığını göstermez. Kaldı ki, toplumun daha küçük mülk sahibi sınıflarında köklü biçimde yaşamaktadır, geçerli bir ideolojidir. İşçi, emekçi sınıflar için mülk sahibi olmak ya da mülk sahiplerinin hayat koşullarına erişmek; ulaşılması istenen hedef olarak kaldıkça bu milliyetçilik ideolojisi onları da örtüler altına alır. (İşçinin fabrikaya ortak edilmesi temalarını hatırlayalım.)

Bir ülke burjuvazisinin büyük kısmının çıkarı, diğer ülke burjuvazisinin büyük kesiminin çıkarı ile belli bir sorun dolayısıyla çatırırsa ve eğer çözüm

savaşa dek uzanıyorsa, çağımız burjuvazisi bu eski ideolojik örtüsüne bürünmekte sakınca görmez. Ama bu örtüler altında bile ayrı ülke-ulus burjuvaları birbirlerini tanır ve kendi ortak kozmopolitizmlerinin kurallarına göre davranırlar. Olan, bu ideolojik örtünün, kendi derisi olduğuna inanmış ülke haklarına olur.

Bu bakımdan «Ege sorunu», «Kıbrıs olayı» veya dünyanın her yerinde bunlara benzer ne kadar sorun ve olay varsa dün olduğu gibi bugün de iki ülke egemen sınıfların kendi iç çıkar çatışmalarının ürünüdür. Her ne kadar bugün gerek Türk ve gerekse Yunan egemen sınıfları, petrole muhtaç ülkelerinin bu ihtiyacının karşılanması için yani ülke ekonomisinin genel çıkarı için, tüm sınıfların ortak çıkarı için Ege konusunda ortak anlayış oluşturulabileceğini iddia edebilirler. Dolayısıyla *iki ülke* arasındaki sorunun siyasal anlayışları farklı olan herkes için ortak sorun olduğunu öne sürebilirler. Ama biz neden ülke ve ulus farklılığını ön kabul sayan bu iddiayı temel alalım?

Bu durumda siz olsanız ne yaparsınız? gibi bir soruda aynı ön kabulün esridir. Bu soru, ülkeleri, ulusları ayıran burjuva siyasal düzenlerinin ortaya çıkardığı bir sorudur ve ülke, ulus ayırımları devam ettikçe de bu durum sürecektir. Çözüm ancak sosyalizmedir.

Ülke, ülke gibi kavramlar, sosyalist siyasal harekette şu ya da bu olumlu içeriklerle takviye edilerek kullanıldığı sürece ve Enternasyonalizm ancak «uzak hedef» olarak sözde kalırsa, Milliyetçiliğin etkilerini giderdiğimizizi, bu konuda en azından kadrolarımızda yeterli açıklığı sağladığımızı iddia edemeyiz.

Yakın dönemde Türkiye'de «burjuvazinin terkettiği 'ulusçuluk' bayrağını yükseltme»nin sosyalistlere düşen bir görev olduğu ileri sürülürdü. Emperyalist metropollerin her alandaki baskılarına karşı mücadele etmek sözkonusu edildiğinde bu sözler makul bulunuyordu. Emperyalizmle mücadelede sosyalistlerin bayraklarının yeterince etkili olamayacağına dayalı bir ön kabul, burjuvazinin bu tarihî bayrağını kullandığında, milli-

yetçi ideolojinin bir dizi «elverişli» öğesinden destek alabiliyordu. Ama olgunun öbür yüzü de vardır. Aynı ideolojinin bazı öğeleri de ters etki yapıyordu. Şöyle formüle edebiliriz bunu: Güçlü uluslara karşı kullanıldığında «olumlu» bulunan öğeler öne çıkabiliyorsa, güçsüz uluslarla, hele o ülke sınırları içinde asimile edilmeye, baskı altında tutulmaya çalışılan uluslarla olan sorunda bu kez «olumsuz» öğeler çıkıyor.

Sosyalistlere özgü olmayan bütün «bayrak»lar, bütün «silâh»lar, kavramlar böyle iki uçlu kılıçlardır.

Bu bakımdan kendi özgün kavramlarımız, programlarımız belli bir durumda fazlasıyla «imkân» tanımıyor gibi gözükse de terkedilemez. Eğer bu yol tutulamazsa neyin nerede kullanılacağı zamanla karışır ve önlenmez karışıklık, acılı sonuçlar mukadderdir.

Fakat bugün Türkiye sosyalist hareketinde millî, ulusal gibi sözcüklerle tanımlanan programların genel bir yaygınlığı var. «Millî», «ulusal» sözcüklerinden oluşmuş siyasal hedeflerin yalnızca adı değil içerikleri de bu sözcüklerin anlamıyla uyarlı olabiliyor.

Fakat en önemlisi bu siyasal hedeflerin çoğunun eklektik yapısının sistemleştirilmeye çalışılması ve böylece oluşmuş bir siyasal çizgiyi sosyalist harekete empoze girişimleridir. Geleneksel ideolojilerin kolaycılığı ve henüz bu ideolojiden yeterince bağı koparamamış olan unsurların varlığı, bu tip anlayışların yaygınlaşmasına neden olmaktadır. Son zamanlarda ülkemizde yaygınlaşan «kendi kendine yeterlik», «kendi gücüne güvenme» gibi sloganların veya «bağımsızlık» mitosları yaratma gayretlerinin altında kılık değiştirmiş tedirgin bir milliyetçilik görmemek imkânsızdır.

Bu ise yalnızca Türkiye Sosyalist Hareketine özgü bir olay değildir. Sorunun kaynağı, hemen her temel sorunda olduğu gibi uluslararası sosyalist hareketteki mevcut bunalımdır.

Bunalımın bir kutbunu oluşturan ÇKP, en son «Üçüncü Dünya» üzerine geliştirdiği tezlerle ulus, ülke birimlerine açıkça dönmüş ve «kendine yeterlik»,

«kendi gücüne güvenme» gibi sloganları bu anlayışla ileri sürmüştü. Uluslar ve ülkelerin siyasal düzen farklılıklarını ikinci plana alan bu anlayış, uluslararası işbirliği gibi bir formülle hâlâ savunmaya çalıştığı Enternasyonalizm'i basit bir dayanışma işine indirgemişti. Bunda bile bazı önyargıları olduğunu Çin'deki son büyük deprem sırasında gördük. Böylesi bir durumda son derece doğal olan ve ulusları kaynaştırıcı, yakınlaştırıcı bir yanı olan yardım taleplerini kibarca geri çevirerek gerekeni kendi imkânlarıyla yapacaklarını söylemişlerdir. Bu uygulamayı herkes yaparsa ve yardım almayı bir «gurur» sorunu yaparsa ne olur?

Bunalımın diğer kutbunda da benzer bir gelişme oldu. Son Avrupa Komünist Partileri Zirvesinde alınan kararın anlamı bu. Artık Avrupa Komünist Partileri kendi ülkelerinde verdikleri «iktidar mücadelesi»ni ülkelerinin özel koşullarını ön plana alarak yürütecekler. Bunun asıl anlamı, mevcut siyasal düzenlere uymak, bu düzenin yasaları içinde bir öge olmak —FKP'nin son kongre kararlarındaki deyimle «ulusal gerçeklik içinde kökleşmek»—. Artık Komünist Partileri arasındaki ilişki hâlâ yaşanan II. Enternasyonalin Partileri arasındaki ilişkiden fazlasıyla farklı olmayan bir danışma, fikir alışverişi düzeyine indirgenmiş oluyor. Bu artık Enternasyonalizm'den bahsedilemeyeceğinin açıkça ilânıdır. Böylece bir dönem sona ermiş oluyor.

Gerçi bu sona eren, şekli, mekanik bir enternasyonal anlayışdır. III. Enternasyonal'in kuruluş yıllarındaki o Enternasyonalist anlayıştan çok uzaklaşmış bir işleyişin sona erişidir. Özellikle 1930'larla birlikte III. Enternasyonal'in işleyişi ve genel olarak Enternasyonalizm'e verilen anlamda hayli değişiklikler olmuş ve yukarıdaki durum oluşmuştur. Buna yol açan tarihî etkenler komumuz değil. Ama fark açıktır. Enternasyonalizm, sırf, her ülkedeki sosyalist mücadelenin eşgüdümlü kılınmasına aynı tez ve taktikler kullanmasına elverişli bir araç haline gelmiştir. Bu durum,

1943 sonrasında da aynı nitelikte fiilen sürmüş ve bu işleyişi bir ölçüde zorunlu kılan tarihî koşullar, (II. Dünya Savaşı öncesinin istisnai zorlukları ve soğuk savaş) değiştiğinde de Enternasyonalizm kavramına verilen tarihî biçimi, asıl anlamına uyarlı olarak değiştirmek, geçerli ekonomist anlayış için mümkün olmuştur. 1960'lardan sonra tarihî biçim ve kurumlara saygı eşliğinde yaşayan işleyiş, ekonomist sosyalizm anlayışının zorunlu sonucu olarak yeniden ulusal birimlere dönmeyi getirmiştir. SBKP'de temsil edilen Enternasyonalizm anlayışı da böylece sona ermiş oluyor.

Yürülmekteki bunalımın, Sosyalizm anlayışından kaynaklanan ve bunun mantıklı sonucu olarak Proleterya Diktatörlüğü gibi temel öğelere kadar inen etkileri, Enternasyonalizm'i de kapsayarak daha gözle görülür hale gelmiştir.

Bütün bunlar Marksizm-Leninizm'de bir bunalım olduğunu kimilerine düşündürtebilir. Ama kesinlikle bundan sözedilemez. Mevcut bunalım, Marksizm-Leninizm'in doğrulanmasıdır. Görünür kaos, Marksizm-Leninizm'in yaratıcı özünden yola çıkılarak çözülecektir. Bu, bize Proleterya Diktatörlüğü gibi temel kavramların olduğu gibi, Enternasyonalizm gibi Sosyalist anlayışın temel öğelerinin de, Sosyalist Siyasal Hareket'in bütün alanlarında belirleyici kılınmasının görevimiz olduğunu bir kez daha hatırlatıyor.

Bu sayımızda yer alan yazılardan ilki Faik Seyhan'ın Kapitalist sistemdeki son kriz olayını konu alan teorileri tanıtan yazısı. Bilindiği üzere özellikle 1960'lı yıllardan itibaren görülen kriz, geçmiş dönemlerdekinden oldukça farklı nitelikler gösteriyor. Bu bakımdan önceki krizlere özgü teorilerden bazılarını, konu hakkında yeterli bilgi de vererek inceliyor.

Daha önce *Birikim*'de şiirlerini yayımladığımız Ozan Telli ile birlikte Refik Durbaş'ın da şiirleri bu sayımızda yer alıyor.

Tanınmış araştırmacı Mete Tunçay'ın «Misak-ı Millînin Birinci Maddesi Üstüne» adlı incelemesi, konuyla ilgili yayımlanmamış bir belgeyi de içeriyor. Konu, Kurtuluş Savaşı döneminin siyasî sınırlar konusunda bugüne kadar fazlasıyla üzerinde durulmamış bazı yanları üzerine nesnel bilgiler vermesi açısından ilginçtir.

Bu sayımızda yer alan «Yeni Emperyalizm Teorileri» ile ilgili iki yazı var. Bu çeviriler üzerine tanıtma yazıları ve genel olarak her iki teori konusunda ilk ağızda söylenebilecekleri iç sayfalarımızda bulacaksınız. Bir kez daha belirteyim ki, katılmadığımız bu iki emperyalizm teorisini yayımlamaktaki amacımız

tartışılan konu ile ilgili bazı nesnel bilgilerin edinilmesini sağlamak yanında, bugün ana temaları birçoklarınınca da paylaşılan bu teorileri bütün içerikleriyle tanımının, onları sıhhatli bir eleştirden geçirebilmek için ön koşul olmasıdır. Gelecek sayımızda hem bu teorilerin geniş bir eleştirisi, hem de emperyalizm konusundaki görüşlerimizin sergilenmesi amacıyla uzun bir yazı yayımlayacağız.

Birikim